

met zijn eigen geloof nog niet van den dood naar het leven overgegaan.

Wat deel, vraagt de heilige apostel, hebt gij, zoo geen echt geloovige zijt, met de ongelovigen? En hij licht dat toe, door vooraf en daarna te vragen: »Wat samenstelling is er tusschen Christus en Belial?» En ook: »Wat samenvoeging heeft de tempel Gods met de afgoden?»

Zin en bedoeling van de scheidslijn, die tusschen de geloovigen en ongelovigen wordt getrokken, is dus duidelijk.

Heb ik met u deel aan iets, dan drijven we een gemeenschappelijke zaak; dan jagen we saam één doel na; dan leven we voor één ideaal dat u en mij gelijkelijk bezielt en verrijkt; en dan is hier het gevolg van, dat gij en ik, dat we beiden saam, al onze plannen en overleggingen doen loopen in één zelfde spoor.

En zulk een samenstelling, zulk een gemeenschap nu, zulk een innige vertrouwelijkheid kan en mag tusschen geloovigen en ongelovigen niet bestaan. Zoolang de één op weg is naar de Noordpool, en de ander zijn koers richt naar de Zuidpool, is samenreizen onmogelijk.

En waagt ge u daar nu toch aan, dan blijkt hieruit, dat uw geloof voor u nog bijnaak, en niet het beheerschend element in uw leven is. En het gevolg zal nooit zijn, dat ge den ongelovige voor uw geloof wilt, maar wel dat de ongelovige u in uw geloof verzwakt.

Onwrikbaar vast moet dus de ordinantie Gods blijven staan, dat de ongelovige voor u zijn moet als een heiden en tollenaar.

En heiden wordt in de Schrift meer dan eens met een »hond» vergeleken. Nu, op zich zelf ligt in de vergelijking met een dier niets smadelijks. Denk slechts aan uw Heiland, die heurteeling het Lam wordt genaamd en beurtelings de Leeuw uit Juda's stam.

En nu is zeker een »hond» een heel ander dier, maar toch in den regel een zeer geliefd dier. Ken dier dat door zijn trouw en dankbaarheid, door zijn gezelligheid en aanhankelijkheid den mensch van nature boeit. Ja, zoo weinig is vergelijking met een hond op zich zelf smadelijk, dat een profeet vergeleken wordt bij een hond die bast, als de diel op het erf komt.

Alleen maar een hond is een onrein dier; vuil van aard dan eenig ander huisdier. Er kleef aan den hond een smet van gemeenheid. En daarom was de hond bij Gods volk in geen waarde.

Werd er dus van de ongelovigen en heidenen gezegd, dat ze »honden» zijn, zoo ligt hierin juist dit tweeledig: voorerst dat ze vaak zeer minzaam, vriendelijk, trouw en aantrekkelijk zijn; maar ook, dat we om die vriendelijkheid, de smet, die vleek die hun aankleeft, nooit mogen vergeten.

Anders zijn dan weer de »tollenaars», die naast de »heidenen» als een ander soort ongelovigen worden genoemd; en ge ziet licht in, waarin het verschil tusschen beiden ligt.

Voor Israël woonden de heidenen op verre afstand buiten hun grenzen, maar de tollenaars waren de ongelovigen in hun eigen omgeving, die bij hen waren, die maatschappelijk met hen verkeerden, en met wie ze dagelijks in aanraking kwamen.

Dat scheelde nu natuurlijk veel.

»Heidenen» zijn ongelovigen met wie men geen aanraking heeft; tenzij men die zelf zoekt, en »tollenaars» daarentegen zijn ongelovigen met wie men, of men wil of niet, aanraking heeft.

Voor de eersten geldt dus de regel, dat ge, ter wille van uw geloof, ze niet zoeken zult. Voor de tweeden, dat ge, om u te wachten voor uw ziel, in uw noodzakelijken omgang met hen, u zult bewaren voor den schadelijken invloed die van hun ongelooft op u kon uitgaan.

De Ethischen zijn dus ten eenemale op den verkeerdten weg. Die toch zoeken opzettelijk de aanraking met de ongelovigen; verzwakken almeer de tegenstelling tusschen geloof en ongelooft; en eindigen met het geloof hunner broeders te minachten, om het schijngehoof der ongelovigen in de hoogte te heffen.

En even verkeerd staan die oppervlakkige Gereformeerden, die zeggen: dat men met alle menschen goede vrienden moet zijn, en die er dan ook volstrekt niet op letten, met wie ze zelve omgaan, of met wie hun kinderen omgaan, of met wie hun kinderen trouwen. Dat is hun alles om het even. God de Heere bewaart zijn uitverkorenen toch.

Dit nu is God verzoeken.

Neen, het verschil tusschen geloovigen en ongelovigen mag noch uitgewischt noch verzwakt. Veelmeer moet het gelden op geheel de levenslijn. Alleen zie wel toe, dat hetgeen gij als geloof tegen het ongelooft der heidenen en der tollenaars overstelt, geen klatergoud zij, maar goud uit de goudmijn der eeuwige barmhertigheden.

En voorts sluit u niet aan de wereld, maar sluit u aan Gods volk aan.

Daar hoort ge. Dat is uw geestelijke maatschapp. Daar zijn de leden van het lichaam, waarin ook gij als een levend lid zijt ingevoegd.

En als de wereld u dan verdoent, dat ge daarom jegens die ongelovigen hard en hovaardig en zonder barmhertigheid zijn zoudt, toon het dan in uw bejegening en uw blik, in uw woord en in uw omgang, dat ge wandelen wilt in de voetstappen van Hem, die zonder ooit één oogenblik de eere zijns Gods te verloochenen, met de tollenaars aanzat en den heidenen een licht ter verlichting wierd.

KUYPER.

Amsterdam, 11 Sept. 1891.

In de zitting, die jl. Dinsdag/Woensdag door de Voorloopige Synode der Nederduitsch Gereformeerde kerken te 's-Gravenhage in de Westerkerk gehouden werd, is o. m. de zaak der Vereeniging met de Christelijke Gereformeerde kerken aan de orde gekomen.

Eene deputatie der Leeuwarder Synode was daartoe in haar midden verschenen, bestaande uit de heeren Van Andel, Ravinck, Lindeboom, Littooy en Noordzij; welke heeren namens de Christelijke Gereformeerde kerk de navolgende voorstellen indienden:

De Algemeene Synode der Christ. Ger. Kerk in Nederland, — gelet op de reeds herhaaldelijk gevoerde onderhandelingen met de Ned. Ger. Kerken om tot eene gewenschte Vereeniging te komen, — gelet op het verzoek der Deputaten in het belang dezer zaak benoemd door de Algemeene Synode te Kampen;

gelet op de voorstellen der verschillende Prov. Synoden in zake dezer Vereeniging;

overwegende, dat alle tot dusver aangewende pogingen om op de basis der Concept-actie tot Vereeniging te komen zonder gewenscht resultaat zijn gebleven;

overwegende, dat ook de Voorl. Synode der Ned. Ger. Kerken te Leeuwarden het wenschelijk achtte, dat langs den weg door de Concept-actie aangewesen wel geen Vereeniging tot stand zou komen; overwegende, dat het de roeping is van alle Kerken die op dezelfde basis van Belijdenis en Kerkenorde staan, om alle pogingen aan te wenden ten einde tot ware Vereeniging te geraken, overwegende, dat de Ned. Ger. Kerken op denzelfden grondslag van Belijdenis en Kerkenorde staan als de Christ. Ger. Kerk;

verklarend, dat in overeenstemming met het oordeel door alle Prov. Synoden uitgesproken, dat de Concept-actie als basis van onderhandeling wordt ter zijde gesteld en daarmede alle contractuele betekenissen verloren heeft, dat zij nochtans op den grondslag van eenheid in Gereformeerde Belijdenis en in Gereformeerde Kerkregering, tot Kerkelijke Vereeniging met de Ned. Ger. Kerken wil zoeken te komen.

Teneinde op dien grondslag tot zoodanige vereeniging te geraken, oordeelt de Synode der Christ. Ger. Kerk, — erkennende het belangrijke verschil dat tusschen separatie en dolantie bestaat, — zelve vaststaande in de overtuiging dat de scheiding van 1834 en vervolgens een werk Gods was, zoowel recht als plichtmatig naar Zijn Woord en de Gereformeerde Belijdenis;

de dolantie met haar Kerk en Rechtsbeschouwingen voor rekening latende van de Ned. Ger. Kerken; nochtans bereid om in weerwil van dat onmiskenbaar verschil toch met het oog op ep krachten de eenheid in Belijdenis en Kerkregering althans te pogingen om tot Vereeniging te komen en Kerkelijk samen te leven, —

dat dan alleen zulk eene poging zal kunnen slagen, als over en weer, oprecht en zonder miskenhoud, de te vereenigen Kerken erkend worden als ware en zuivere Ger. Kerken naar Belijdenis en Kerkenorde;

2°. als, wat de verhouding tot de Ned. Herv. Kerk betreft, dit wederzijds wordt uitgesproken, dat verberking van de Kerkelijke gemeenschap met de besturen van de Ned. Herv. Kerk niet alleen, maar ook met de leden in corporatieve en plaatselijke zin, door Gods Woord en de Ger. Belijdenis geboden en dus noodzakelijk is;

3°. en als geen personen als leden der Vereenigde Kerken mogen worden erkend, dan die instemming betuigen met de Ger. Belijdenis en Kerkenorde en dienovereenkomstig wenschen te leven;

en dat tot Vereeniging zelve slechts kan worden overgegaan onder de navolgende voorwaarden:

1°. dat de Vereenigde Kerken:

1°. over en weer geen attestaten zullen afgeven noch aannemen, dan aan of van erkende Kerken, die met haar op denzelfden bodem der Belijdenis staan en met de Ned. Herv. Kerk gebonden hebben;

2°. over en weer elkenander lidmaten, leeraars, kandidaten, ambten, attesten en tucht erkennen en voor wettig houden;

3°. over en weer geen gemeente of kerkeraad meer formeeren ter plaats van eene gemeente der Vereenigde Kerken, terwijl elk lid vrijheid blijft behouden om na de Vereeniging te blijven waar het voor de Vereeniging behoort;

4°. over en weer verklaren niet combineering, maar saamsmelting tot eene Gereformeerde Kerk in Nederland te bedoelen, latende het tijdstip en de wijze van saamsmelting van twee of meer gemeenten of Kerken ter zelliker plaats aan het oordeel der respectieve Kerkenraden en Klassen over;

Wat het Reglement van 1869 betreft, heeft dezelfde Alg. Synode:

1°. gelet hebbende op de bezwaren die binnen onzen kring tegen dit Reglement worden ingebracht;

2°. over het al of niet gegrondte bezwaren zich niet uitsprekende maar overwegende dat eene enkele Provinciale Synode op bevel van dit Reglement gesteld is, indien maar de eenheid van de Christ. Ger. Kerk bewaard blijft en hare goederen rechtzakeerheid behouden;

besloten, ook afgezien van de Vereeniging:

1°. pogingen in 't werk te stellen om het Reglement alsoo te wijzigen, dat de Dordtsche Kerkenorde de plaats daarvan inneemt en den dienst daarvan vervult;

2°. eene Commissie te benoemen die de toestemming toestemming bij de Regeering de daarvoor noodige stappen te doen.

En eindelijk wat de opleiding tot het leeraarsambt betreft, oordeelt de Synode te moeten handhaven het beginsel, dat de Kerk geopen is eene eigene inrichting tot opleiding haren leeraars te hebben, ten minste wat de godgeleerde vorming betreft.

Voor de verdere behandeling van deze voorstellen verwijzen we naar het verslag van de Synodale handelingen in dit en het volgende nummer.

De revisie der Westminster Confessie.

II. (Slot.)

8°. In hoofdstuk XI van de Rechtvaardigmaking zijn slechts twee kleine wijzigingen voorgesteld. De eerste strekt om voor, »de gerechtigheid zijns Vaders» ook hier te lezen de »goddelijke gerechtigheid»; een wijziging die we reeds bespraken. En dan om aan het slot van § 1 de woorden: »welk geloof zij niet uit zich zelve hebben, het is Gods gave», te verkorten tot deze uitdrukking: »welk geloof Gods gave is»; en alzoo uit te laten de woorden: »dat zij niet uit zich zelve hebben».

Deze tweede verandering schijnt te rusten op de uitlegkundige meening, dat de woorden in Eph. 2: 8: »en dit niet uit u», niet op het geloof slaan, maar op het »zaliggevoerden»; eene meening die ook Calvinij voorstaat.

Slechts zij opgemerkt, dat bij deze uitlegging ook de woorden: »het is Gods gave» niet op het geloof, maar op de »zaligheid» slaan, zoodat het kwalijk aangaat, hier de eerste woorden te schrappen en de laatste te laten staan.

Bovendien houdt het gewone bezwaar, dat men tegen de opvatting van deze woorden, als op het geloof slaande, inbrengt, geen oogenblik steek. Het is toch volkomen waar, dat »geloof» in het Grieksch vrouwelijk is, en dat er toch volgt: »en dit niet uit u» in het onzijdig; maar elke goede Griekse Syntaxis biedt de voorbeelden te kust en te keur, waaruit blijkt, dat zulke ver springing van geslacht ook in het classieke Grieksch zeer gewoon is.

9°. In hoofdstuk XIV willen Deputaten de aanvangwoorden: »De geloofsgenade, waardoor de uitverkorenen bekwaam worden gemaakt om te gelooven», veranderen in: »waardoor zondaren bekwaam worden gemaakt».

Zij achten dit een meer Schriftuurlijke uitdrukking.

Dit kan toegewezen. Toch wekt het bedenking, om ook hier weer het woord »uit-

verkorenen» te doen verdwijnen; en deze bedenking zou vervallen, en toch het doel bereikt zijn, zoo men geschreeven had: »De geloofsgenade, waardoor zondaren, krachtens hun uitverkiezing».

10°. In hoofdstuk XVI, van de goede werken, stellen de Deputaten voor, niet langer te belijden, dat de werken der onwedergeborenen zondig zijn en Gode niet behagen; maar dat ze niet vrij van zonde zijn, en God ze niet kan aannemen.

Er stond in § 7 dit:

De werken welke van onherbooren menschen gedaan worden, al hoe wel sy van weghen hare stoffe dinghen moghen zijn, die Gode behagen, ende van een goet ghedruyck, beyde, voor haer selfe, ende voor andere: even wel, om dat se niet voortkomen uit een herte, dat door 't ghehoove gherenight is; noch ghedaen zijn op een rechte wijze met het Woort over-een komende, noch tot een recht eynde, tot de heerlijckheydt Godes; daerom zijn sy sondigh, ende en konnen Gode niet behagen, of den mensche toebereyden, om de gunste van Gode te ontfangen. Ende nochtans is haere versuyninghe van de selve meer sondigh, en Gode mishagelijck.

Hiervoor nu wil men lezen:

»Werken gedaan door onherbooren personen, alsoo schone ze dingen mogen zijn die God beveelt en van goed gebruik voor hen-zelfen en anderen, en wel zoo, dat hun verwaarloozing van deze dingen zondig is en Gode misaagt, zijn toch, overmits ze niet voortkomen uit een door geloof gereinigd hart, noch gedaan op een goede wijze, naar het Woord; noch tot het juiste einde, t. w. de eere Gods; niet vrij van zonde en kunnen door God niet aangenomen worden, noch een mensch geschikt maken om de genade Gods te ontvangen».

Ook hier heerscht een misverstand. Wat hiervan de onwedergeborenen gezegd wordt, is juist omgekeerd waar van de wedergeborenen. Al wat Gods kind doet, blijft met zonde bevlekt, en is van zonde niet vrij.

Daarentegen van den wedergeborene, die dus buiten geloof staat, geldt de vaste apostolische regel: »Al wat uit het geloof niet is, is zonde.» Door deze verandering zou men dus met de Schrift in tegenspraak komen.

Volgens de Schrift kunnen al zulke daden van onwedergeborenen kostelijk, kunnen prijzenswaard, kunnen voorbeeldig in de leer van het aardse leven zijn; maar genomen tegenover God, ontbreekt er juist datgene aan, wat ze doet beantwoorden aan den eisch van zijn heilige weegschaal. Ze zijn zondig in haar wortel.

11°. De voorgestelde verandering in hoofdstuk XXI is niettemin een verbetering. Niet wij kunnen uitmaken, wie al dan niet een zonde tot den dood bezaant heeft. 1 Joh. 5: 16 spreekt dan ook alleen van een niet bidden voor de zonde tot den dood; niet van een niet bidden voor den zondaar.

12°. In hoofdstuk XXI is het woord »paapsch» vóór »kloosterlijke gelofte» in der Deputaten voorslag weggelaten. In zoverre hiermee bedoeld is, dat ook de kloosterlijke gelofte der Grieksch- en andere kerken verkeerd zijn, is hier iets voor te zeggen.

Over de voorgestelde wijziging in hoofdstuk XXIII vellen we geen oordeel, daar dit hoofdstuk in art. 3 reeds lang niet meer den inhoud der oorspronkelijke confessie weergeeft. Of men in hoofdstuk XXIV § 3 wil lezen: »de aanhangers van valsche godsdiensten» voor »de papisten en andere afgodendienaars»; en in hoofdstuk XXV § 6 de verklaring dat in den paus de antichrist is verschenen, wil uitlaten, raakt geen beginsel, mits men het »afgodisch element in de Mis slechts niet verbloeme, en niet bedektelijk de huwelijken met Roomschen aanmoedige».

Ook de nadere bepaling omtrent de Sleutelmacht levert geen ernstige bedenking op. Daarentegen gaat het niet aan in hoofdstuk XXIX van de »Roomsche Katholieke leer» te spreken, overmits onze confessie nooit mag toegeven dat de Roomsche kerk de Katholieke is, en het kwaad der Mis evenzeer in de praktijk ligt als in de leer.

Wat eindelijk de verandering in hoofdstuk XXIX § 2 en 3 aangaat, om »verdoemenis» door »oordeel» te vervangen, bij onheilgebruik van het Avondmaal, en in plaats van »offerande voor de zonde der uitverkorenen» te zetten: »offerande voor de zonde», zoo is het eerste met beroep op 1 Cor. 11: 29 verdedigbaar; en kan ook het laatste geen bedenking opleveren, mits men er niet door uitspreke, dat God de Heere wel het offer van Christus voor allen beschikt heeft, maar dat het, tegen zijn bedoeling en verwachting, alleen aan de uitverkorenen te goede komt. Dit toch ware in lijnrecht strijd met de Gereformeerde leer, en in beginsel Arminiaansch.

En hiermede komen we vanzelf tot de twee nieuwe hoofdstukken, die de Deputaten in willen lassen, het één over het werk van den Heiligen Geest, en het andere over het algemeene aanbod van het Evangelie.

Reeds op zichzelf is de praktijk niet aan te bevelen, om in het lichaam zelf der Confessie nieuwe hoofdstukken in te lassen. Dit verbreekt den logischen gang der gedachte; zet een nieuwen lap op een oud kleed; en mengt in geheel anderen stijl en toon iets in de zelfde en gewijde taal onzer vaders.

Een toevoeging of ampliatio aan het slot ware dan o. i. nog altijd verkieslijker geweest.

Doch bovendien behoort opgemerkt, dat het hoofdstuk over den Heiligen Geest onzuiver in zijn formulering is. Het houdt geen rekenschap met de constante belijdenis onzer vaders, dat alle »uitgaande werken» aan de drie Personen gemeen zijn;

stelt daardoor het werk van den Heiligen Geest te veel op zichzelf; schrijft eenszijdig aan den Heiligen Geest toe, wat, naar luid der Schrift, of een werking van het ongeschapen Woord in de schepping en onderhouding, of van den verhoogden Middelaar in het werk der zaligheid is; verzuimt helder te onderscheiden tusschen het gemeene werk van den Heiligen Geest in de wereld en het bijzondere werk van den Heiligen Geest in de verkorenen; en heeft in het algemeen te zeer de strekking, om de transcendentale werkingen der genade en de werkingen door de middelen der genade terug te doen treden voor de immanentie.

Er zou derhalve, wilde men zulk een hoofdstuk opstellen, een veel klaardere en breedere theologische omschrijving noodig zijn. Want hoeveel schoons en goeds de voorgestelde §§ ook bevatten, aangenomen, gelijk ze daar staan, leiden ze op bedenkelijke paden en breken ze de eenheid van het verlossingswerk. Vooral de uitspraak, dat de Heilige Geest de prediking des Evangelies ook bij degenen die verloren gaan, verzelt met krachtige werkingen, is in dien zin tegen de Schrift en in strijd met het hoofdstuk over de krachtige roeping.

En wat nu ten slotte aangaat het nieuwe hoofdstuk over het algemeene aanbod van het Evangelie, dit is in lijnrecht strijd met de duidelijkste en geheel eenstemmige uitspraken van al onze Gereformeerde kerken en godgeleerden uit den bloeitijd onzer kerken. Dit hoofdstuk loodt binnen wat zij steeds welbewust bestreden hebben, de dusgenaamde algemeene verzoening. Want wel gaven onze vaders toe, dat de offerande van Christus van oneindige waarde is en alzoo volkomen genoegzaam is om de zonden van alle personen der geheele wereld te verzoenen; maar Deputaten willen, dat de kerken ook belijden sullen, dat deze verzoening behalve sufficient, ook »adapted» was to the whole race of mankind d. w. z. ook door God bereid en in gereedheid gebracht was voor het geheele verloren geslacht. En dit nu raakt den wortel der Calvinistische belijdenis, die, steeds alle ding uit de wetenschap van het werk Gods beziende, onmogelijk, zonder zichzelf lijnrecht te weerspreken, tegelijk deze twee kan stellen: *Ermerijds* dat God de Heere van eeuwig besloten heeft voor de verkoenen wel en voor de verlorenen niet het middel ter hunner zaligmaking krachtig te doen zijn; en *anderzijds* dat diezelfde God toch bedoeld zou hebben ook voor de verlorenen het bloed van Christus teiteijl ter zaligheid te doen strekken.

Dit is waar, dat geen dergenen die den Christus verwerpen, zeggen kan: »Voor mij was die offerande ongenoegzaam.» Waar is ook dat de Christus hun moet gepredikt worden. En even waar is het, dat deze prediking van Gods zijde ernstig gemeend is. Maar te zeggen, dat God de offerande van Christus ook voor hen bestemd heeft, doet Gods heilplan op misleiding uitloopen, en legt de beslissing over de vrucht van Jezus' offerande bij 's menschen vrijen wil in plaats van in den wille Gods.

Onze slotsom opmakende, kunnen we ons dus bijna geheel vereenigen met het oordeel reeds door verscheidene Calvinistische theologen in Amerika over deze voorstellen o. a. door Prof. Warfield geveld. Er zijn veranderingen voorgesteld, die men zonder bedenking kan aannemen. Er zijn er andere, die er desnoods door kunnen. Maar er zijn er meer nog, die niet in de Westminsterse Confessie kunnen worden opgenomen, zonder algeheele verloochening van het groote werk, dat de vaders van Westminster hebben volbracht. Geheel het stel wijzigingen maakt dan ook niet den indruk van eene ontwikkeling der belijdenis te bedoelen, door beter verwer tegen de hedendaagsche theorie van ongelooft en ketterij; en veel min van eene ontwikkeling der Calvinistische grondgedachte. Eer schijnt het, alsof een strengere en slappere richting in de Presbyteriaansche kerk door deze wijzigingen een soort vergelijk willen sluiten; wat er natuurlijk op uitloopt, dat de meer verwaterde Calvinist alles wint, en de meer principieele Calvinist al het gelag betaalt.

Dit merkt men ook daaraan, dat geheel de discussie gelijk die dusver gevoerd werd, minder liep over de vraag, of wat in de Belijdenis staat onbestaanbaar voor de Heilige Schriftuur is, als wel over hetgeen door onderscheidene groepen in de kerk gewenscht werd, en eisch scheen van de jongste, stellig niet Calvinistische ontwikkeling der theologie.

Moge het daarom aan de mannen vol kracht en des Heiligen Geestes in deze kerken gegeven worden, den slag die dreigt, af te wenden, en wat ook gewijzigd worde, de waarheid waarvoor onze martelaren hun kostelijk bloed vergoten, niet te laten verzwakken noch verninken.

KUYPER.

Derde Voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde kerken,

gehouden te 's-Gravenhage.

Voor ditmaal waren de kerken, die in de laatste jaren het juk der Hierarchie hebben afgeschud, naar 's-Gravenhage ter Generale Synode opgeroepen. Dit saamkomen in de residentie wakte ongetwijfeld in veler harten herinneringen op aan ons in zoo menig opzicht schitterend verleden — niet 't minst aan dat gewichtig oogenblik, waarop Maurits door zijn gade naar de Scheurkerk met beslistheid koos voor de Gerf. kerken, van welke destijds ook een deel in dolantie was — maar ook deed het met droefenis denken aan die lange, maddelijke periode, die nog pas zoo kort achter ons ligt.

Evenwel, het is de taak niet van den verslaggever te vertolken, wat omging in de gemeedren, maar om in kort bestek het bespro-

kene en beslotene weer te geven. Voor ik echter daartoe kom, dient vooraf gemeld dat »Vader Ploos van Amstel», die eerwaardige en beminde prediker, op de hem eigen wijze aan den vooravond van de Synode, op verzoek van den Haagschen kerkeraad, het Woord beediende naar aanleiding van Jes. 6: 13. Schoon ontwikkelde Z. Eerw. de gedachte in het »steunsel zijn» gelegen, ter verduidelijking telkens het geschiedboek opslaande, en er vooral nadruk op leggende dat slechts heilig zaad, na afwijping der bladeren, steunsel zijn kan. En nu roept God niet telkens eene nieuwe schepping in het leven, om zulk een steunsel te zijn, maar Hij beweegt zich voort op de eens aangegeven lijn. Zoo komen bij den zondvloed niet allen om, maar Noach draagt het verbond, door den watervloed heen, op het volgende geslacht over. Wil echter dat steunsel, de kerke des Heeren, de opgelegde taak goed vervullen, dan moet het ook vrij zijn van den Staat en niet worden overheerscht door eene Hierarchie. Maar telkens vergaten de kerken dit, en met kenschetsing van de wrange vruchten in ons land daarvan geplukt en met het uitspreken van zijne vreugde, dat hierin door Gods goede hand in 1834 en 1886 een breking kwam, besloot Z. Eerw. zijde door eene zeer groote schare aandachtig gevolgde rede. Daarop ging hij voor in dankzegging, den Heere vuriglijk biddende om zijn zegen op de pogingen tot vereeniging der broeders.

Dinsdag 8 September had de Westerkerk een geheel ander aanzien. De banken voor den predikstoel hadden plaats gemaakt voor eene lange tafel, waaraan de afgevaardigden en de adviseurs plaats namen, en eene kleine verhevenheid, voor het Moderamen bestemd. Op den bepaalden tijd beklom D. G. H. van Kasteel, de voorzitter van den kerkeraad der Synodale kerk, het spreekgestoelte, die met deze treffende woorden — nadat vooraf Ps. 89: 3 gezongen en Ps. 147 gelezen was — de Synode opende:

Eerwaarde en hooggeschatte vaders en broeders in Christus, afgevaardigd of uitgenoodigd om de kerken met uw raad en voortlichting te dienen;

Genade en vrede zij u rijklijk vermenigvuldigd!

Namens de kerk van 's-Gravenhage mag ik u hartelijk welkom heeten. Dat ditmaal de residentie, die zetel onzer landsregering, u niet samenkomen, doet te dieper de gewichtige roeping van de Gerf. kerken dezer landen in de zoo ernstige dagen, waarin wij leven, gevoelen. Hier toch leest ge de vaderlandsche geschiedenis op straten en pleinen, en blijkt hoe hetgeen haar diepte en betekenis geeft u het groot belang der zuivere religie en de strijd om haar in ons volksleven gestreden. Ernstig zijn deze dagen inzonderheid voor de Gereformeerde kerken, als wij letten op de machten, die tegen haar zijn. Op het ongelooft, dat reeds tot volslagen godloochening zonk, en een geheel menschengeslacht dreigt weg te voeren; op Rome, dat als op de overwinning vast rekende; zijne tempels als voor eeuwen bouwt; op de verdonkering van het lijne goud der Gerf. kerken. Groot is het voorrecht, dat wij thans deze vergadering mogen zien samenkomen ten bewijze van de groote daden Gods. Onze oogen mogen Jerusalem weder uit het stof zien oprijzen. Staan de jongst uitgeleide kerken bloot aan de felste bestrijding, zij zijn daarin rijk, dat in hare midden het Woord des Heeren het hoogste, het eenige gezag heeft. Dat er weer geestelijke barmhertigheid zijn gekomen; dat vermenging met het openbaar ongelooft is opgehouden, 's Heeren erve weder gezien wordt alleen wonende, dat de Heere deze kerken weder zegent met ontsluiting van de schatkamers zijns Woords en een begin van bekeering gezien wordt van onze eigenaardigheden en eenzijdigheden tot den oneindigen rijkdom van Gods getuigenis, welke stoffe tot dank! Hoe gewichtig is de roeping dezer vergadering! Hoeveel in de toekomst dezer kerken hangt van hare beslissing af! Hoeveel licht in het Woord, hoeveel sterkte des geloofs, hoeveel van de wijsheid, die van boven is, wordt hier vereischt! Zij de eerste Synode, die de apostolische kerkvergadering te Jerusalem hier voorbeeld; haar diepe inzicht, ruime blik, onbekrompen geloof, overtuigend betoog.

Wat wij nu en van ons zelve onbekwaam zijn iets goed te denken of voort te brengen, maar wel bekwaam om Gods kerk schade te doen, daar ga de bede onzer ziele uit naar de tegenwoordigheid des Heiligen Geestes, de heerschappij der Goddelijk Genade. Believe het den Heere die bede genadiglijk te verhooren! Dan zal Hij door uze vergadering Jerusalem bouwen en zijne verdrevenen vergaderen; en zijne kerk zal gesierd worden met zuiverheid van belijdenis en heiligheid des levens. En konde het in 's Heeren raad bestaan, dat in Zijne gunst en vreeze welhaast de gewenschte eenheid werd gezien van de kinderen deszelfden huizes, die éénzelfde dierbaar geloof belijden — en deze vergadering daartoe dienstbaar zijn, hoeveel stoffe tot dank en aanbidding zou er wezen! Wordt dan door deze Voorloopige Synode verheerlijkt de Naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, in welken Naam haar begin zij en hare hulpe!

Amen. Na het uitspreken dezer rede ging Z. Eerw. voor in den gebede. Daarop werden de broeders Sikkell en Kenchenius aangewezen om de credentiebrieven na te zien. Alle werden in orde bevonden; uit 19 klassen waren 38 afgevaardigden tegenwoordig. Prof. Dr. Rutgers, de Hartog en Geesink en de predikanten B. van Schelven en Hoekstra hadden zitting als adviseurs. In het moderamen werden gekozen: Prof. Dr. A. Kuyper, praeses; Dr. G. van Goor, assessor; Dr. L. Wagenaar en Dr. J. H. Feringa, scribae. Kortelijk dankte de voorzitter, namens het moderamen, voor het vertrouwen, dat zich in deze benoeming uitte, terwijl hij daarna den welkomsgroet der vergadering overbracht aan rev. Theod. J. Meijer, die als afgevaardigde van de Presbyterian Church of England, de Synode bijwoonde. In zijn toespraak tot den laatstegenoemde herinnerde Dr. Kuyper er aan, dat in oude dagen er zoo nauwe band was tusschen de Engelsche en Nederlandsche kerken; dat echter beide door een geest des diepen slaaps werden bevangen; maar dat de Heere, Zijns Verbands gedachte, weer opwaking en herleving geschonken had. Rev. Meijer antwoordt nu reeds kortelijk op deze begroeting, als zijne meening uitsprekende dat de betrekking tusschen de Schotsche Zendingkerk te Amsterdam, die hij vroeger diende, en de doleerende kerken eene andere dan de tegenwoordige zijn zou, wanneer hij nog in de hoofdstad werkzaam was.

De praeses draagt aan Dr. Geesink en Dr. Hania op, te zorgen, dat dagelijks aan de meest gelezen bladen een kort verslag van het gebeurde toekomt.

Met het aanhegheid bij mond deze zitting.

Woen

Met voorlezing met gebied open De scribae doen

Besloten wor den des midda Des vereicht dat de secties Aangezien ee de Deputaten houdende het v eeniging mondi stelt de Voorzi antwoorden, dat morgen ochtend vergadering he goedkeuring.

Beslist wordt zijn voor ten A Nederd. Geref. e voor leden uit echter op ver kunnen kerkeru hiertoe niet kun voorkomende ge

Nog machti leden der syno met één advies arbeid te verri trent zal na de

De eerste a den Assessor ge Met het zing door Dr. Hoeks

De door der verzonden uitn noemde broede te dienen, wor hen nog Dr. Va

De voordrach deeling van de denking goedgee een president; d de centrale secti heden nader reg

Alsnu vraagt morgen handele Chr. Geref. kerk

Na eene korte besloten, dat de haar voorzitter

Dep. wordt daan het woord zal v zijner kerken ove publiek geen dis weging daarvan opgedragen aan

s leden uit iede de adviseurs en komsten dezer co leden der Syno

sullen schriftlij Achtereenvolp zaken ter sprake

Dr. Van Go provinciale Syno door den kerke rapport, dat me ving wordt aang gadering op den in de Noorderk

Een rapport v der Zuid-Hollan de Deput. der Vrolijk, ouderlin hieromtrent inlic wordt gesteld bij welke de oproe trent dit verzuu

Namens Depf. buiten Geref. dat sinds Dr. L der Presbyterian de briefwisseling Waren zij reeds ta te zenden, i achterwege blijf gelijk bleek uit

Meijer. Aan de dragen aan de mogelijk te ber Generale Synod Prof. Rutgers v gaarne wil doe zwaren.

Rev. Meyer e dedeeling te doe in de Presbyteri spreekt nu in o aan den Heere belijden; wij deel u ook verlijde korte trekken n zeer groote ove waren ze wein Schotten georga zijn er reeds v voordat wij alle gebracht. Daan de Presb. Churc van Engeland, neerende positie voor de opleid hart